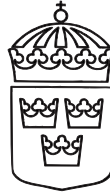

Kommittédirektiv

Genomförande av dataskyddsrambeslutet

Dir.
2010:17

Beslut vid regeringssammanträde den 25 februari 2010

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera hur svensk rätt förhåller sig till bestämmelserna i rådets rambeslut 2008/977/RIF av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (dataskyddsrambeslutet) och utarbeta nödvändiga författningsförslag för att Sverige ska leva upp till bestämmelserna i rambeslutet.

Utredaren ska också analysera om det finns behov av särskilda regler om Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter för att svensk rätt ska vara förenlig med rådets beslut av den 6 april 2009 om inrättande av Europeiska polisbyrån (Europol), Europolrådsbeslutet, och vid behov utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2011.

Dataskyddsrambeslutet och motsvarande svenska regler

Dataskyddsrambeslutet

Dataskyddsrambeslutet antogs av rådet för rättsliga och inrikes frågor i november 2008. Rambeslutet utgör ett komplement till olika instrument om utvidgat polisiärt samarbete och rättsligt samarbete inom Europeiska unionen med inriktning på utökad gränsöverskridande informationsutbyte.

Rambeslutet innehåller bestämmelser om bl.a. allmänna principer för behandlingen av personuppgifter, behandling av känsliga personuppgifter, rättelse, radering och gallring av personuppgifter, information till den registrerade samt skadestånd och sanktioner.

Rambeslutet ska säkerställa en hög skyddsnivå för fysiska personers fri- och rättigheter när det gäller behandling av personuppgifter inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Härmed avses uppgifter som de behöriga myndigheterna samlar in eller behandlar för att förebygga, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. Polisiärt eller rättsligt samarbete i annat syfte faller utanför tillämpningsområdet.

Svensk rätt

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Härmed avses bl.a. skyddet av personuppgifter. Denna rättighet är inte absolut. Inskränkningar får göras med stöd av lag om det är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till vissa särskilt angivna ändamål, bl.a. förebyggande av oordning och brott.

Personuppgiftslagen (1998:204) är generellt tillämplig och reglerar behandlingen av personuppgifter oavsett ändamålet med behandlingen. Lagen är subsidiär i förhållande till annan författningsreglering. Inom nu aktuellt område finns särreglering som helt eller delvis ersätter personuppgiftslagen gällande polisen, Skatteverket, Kustbevakningen, domstolsväsendet, åklagarväsendet, Kriminalvården och Tullverket. Inom polisens verksamhet finns förutom polisdatalagen (1998:622) med tillhörande förordning några registerförfattningar som reglerar behandlingen av personuppgifter i särskilt angivna register, t.ex. lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister. När det gäller Skatteverket, Kriminalvården och Tullverket finns särskilda bestämmelser i lag med tillhörande förordningar. Personuppgiftsbehandlingen inom

Kustbevakningen, domstolsväsendet och åklagarväsendet regleras i förordning. Med undantag för Tullverket gäller särregleringarna utöver personuppgiftslagen. Tullverkets författningar gäller i stället för personuppgiftslagen.

Uppdraget att föreslå hur dataskyddsrambeslutet ska genomföras

Dataskyddsrambeslutet är tillämpligt på uppgifter som har överförts till eller gjorts tillgängliga mellan medlemsstaterna eller mellan medlemsstater och myndigheter och informationssystem som har inrättats i enlighet med avdelning VI i EU-fördraget om polissamarbete och straffrättsligt samarbete, t.ex. Europol.

Endast behandling av personuppgifter som utförs helt eller delvis automatiskt samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register faller inom tillämpningsområdet. Från tillämpningsområdet undantas uttryckligen viktiga nationella säkerhetsintressen och särskild underrättelseverksamhet inom området nationell säkerhet.

Rambeslutet innehåller ett antal bestämmelser som innebär förpliktelser för medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i rambeslutet före den 27 november 2010.

Förpliktelserna överensstämmer i många avseenden med förpliktelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet) som har genomförts i svensk rätt genom bl.a. personuppgiftslagen. Personuppgiftslagen gäller, till skillnad från direktivet, även inom de verksamhetsområden som berörs av rambeslutet. Som ovan nämnts finns även särskilda registerförfattningar inom dessa verksamhetsområden.

Regeringen har i propositionen Godkännande av Dataskyddsrambeslutet (prop. 2008/09:16) redovisat innehållet i utkastet till rambeslut för riksdagen och gjort en översiktlig bedömning av behovet av lagändringar med anledning av

rambeslutet. Riksdagen har godkänt utkastet till rambeslut (bet. 2008/09:JuU7, rskr. 2008/09:41). I propositionen görs bedömningen att det inte krävs någon omfattande lagstiftning för att genomföra rambeslutet. Regeringen har dock identifierat ett par områden där det finns skäl att analysera behovet av lagändringar närmare, bl.a. avgränsningen av rambeslutets tillämpningsområde, behandlingen av känsliga personuppgifter och användningsbegränsningar (se prop. 2008/09:16 s. 30 f.).

Utredaren ska därför

- analysera hur svensk rätt förhåller sig till bestämmelserna i dataskyddsrambeslutet, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag för att Sverige ska leva upp till bestämmelserna i rambeslutet.

Europolrådsbeslutet och aktuella svenska regler

Beslutet om inrättande av Europol

Den 1 januari 2010 upphörde Europolkonventionen att gälla och ersattes av Europolrådsbeslutet. Genom rådsbeslutet förändras den rättsliga grunden för Europols verksamhet och Europol får ställning som EU-myndighet. Det görs även en del sakliga förändringar, bl.a. av Europols mandat samt bestämmelser om informationsbehandling och dataskydd.

Regeringen har i propositionen Godkännande av rådets beslut om inrättande av Europeiska polisbyrå (Europol) (prop. 2008/09:14) redovisat innehållet i utkastet till rådsbeslut för riksdagen och gjort en översiktlig bedömning av behovet av lagändringar med anledning av beslutet. I propositionen görs bedömningen att vissa lagändringar bör övervägas, bl.a. med anledning av bestämmelserna om diskretions- och tystnadsplikt och då särskilt bestämmelsen i artikel 41.4 om behandling av överträdelse av tystnadsplikt (prop. s. 39). Riksdagen har godkänt utkast till rådsbeslut (bet. 2008/09:JuU6, rskr. 2008/09:63).

Regeringen har därefter i propositionen Immunitet och privilegier för Europol (prop. 2009/10:13) föreslagit en ändring

i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall när det gäller Europol. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2010. I propositionen anges att regeringen avser att i ett annat sammanhang överväga behovet av ytterligare lagändringar med anledning av Europolsamarbetet (prop. s. 6).

Svensk rätt

Tystnadsplikten är i svensk rätt sammankopplad med sekretess. Enligt 2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller förbud att röja eller utnyttja en viss uppgift för myndigheten där sekretessen är tillämplig och för den som genom anställning eller uppdrag hos myndigheten eller genom tjänsteplikt eller på annan liknande grund för det allmännas räkning deltar eller har deltagit i myndigheternas verksamhet och då fått del av uppgiften.

Brott mot tystnadsplikten är kriminaliserat enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. Undantag från straffansvaret gäller enligt bestämmelserna om rätten att meddela och offentliggöra uppgifter för och genom publicering.

Uppdraget gällande Europolrådsbeslutets bestämmelse om behandling av överträdelser av tystnadsplikt

I artikel 41 i rådsbeslutet finns bestämmelser om diskretions- och tystnadsplikt. Artikel 41.1 ålägger de anställda i Europol, sambandsmännen och andra som uttryckligen ålagts detta, tystnadsplikt för hemliga uppgifter som de fått del av i tjänsten eller på annat sätt hos Europol. Av artikel 41.4 följer att medlemsstaterna ska behandla alla överträdelser av den tystnadsplikt som följer av rådsbeslutet som överträdelse av statens egen lagstiftning om tystnadsplikt eller skydd av sekretessbelagt material.

Med beaktande av den ovan nämnda rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, reglerar offentlighets- och sekretesslagen och 20 kap. 3 § brottsbalken den tystnadsplikt rörande uppgifter för vilka sekretess gäller som är tillämplig för offentligt anställda i Sverige vid deras befattning med

uppgifter från Europol, liksom de svenska Europolsambandsmännens befattning med sådana uppgifter. Detta utgör enligt regeringens bedömning (prop. 2008/09:14) ett sådant skydd för uppgifterna att Sverige får anses leva upp till de krav på tystnadsplikt som ställs i rådsbeslutet när det gäller dessa tjänstemän. Däremot gäller inte några svenska regler för Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter. I 1997 års lagstiftningsärende om genomförandet av Europolkonventionen gjordes bedömningen att det därför fanns ett område inom vilket sekretess och tystnadsplikt råder enligt Europolkonventionen som inte har direkt motsvarighet i svenska regler om sekretess och tystnadsplikt. Inom det området hade dock Sverige som medlemsstat åtagit sig att lagföra brott mot reglerna. Enligt regeringen borde frågan övervägas i ett annat lämpligt sammanhang (prop. 1996/97:164 s. 53). Som redan nämnts kom regeringen till samma slutsats i 2008 års lagstiftningsärende.

Utredaren ska därför

- analysera om det finns behov av särskilda regler om Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter för att Sverige ska leva upp till bestämmelserna i Europolrådsbeslutet, och
- vid behov utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdragets genomförande

Utredaren ska bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslagen för det allmänna och konsekvenserna i övrigt av förslagen. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och inom EU.

Under genomförandet av uppdraget ska utredaren samråda med berörda myndigheter i den utsträckning som utredaren finner lämpligt.

Utredaren är fri att ta upp och lämna förslag i näraliggande frågor som aktualiseras under utredningsarbetet.
Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2011.

(Justitiedepartementet)